

8. maj 2017
Side 1 af 11

Mødedato:	Onsdag den 15. marts 2017
Mødetid:	Kl. 16.00 til kl. 17.45
Mødested:	Grøndalsvej 1, 8260 Viby J
Deltagere:	<ul style="list-style-type: none">• Henning Ettrup, HE, Dansk Ornitologisk Forening Lokalfdelingen Aarhus• Jens Gammelgaard, JG, Landboforeningerne• Lars Pank, LP, Jagtforeningernes kommunale fællesråd• Arne Bager, AB, Danmarks Sportsfiskerforbund• Bent Hviid, BH, Idrætssamvirket Århus• Søren Hald, SHA, Skov- og Naturstyrelsen, Søhøjlandet• Nikolaj Sass Esbens, NSE, Dansk Botanisk Forening• Jørgen Vesterager, JV, Fællesrådene i Aarhus• Søren Højager, SH, Danmarks Naturfredningsforening i Aarhus• Morten Laursen, ML, Østjyske Familielandbrug• Erik Moes, EM, Friluftsrådet i Århus Bugt• Mogens Bjørn Nielsen, MBN, Teknik og Miljø, Formand• Lene Vinther Larsen, LV, Teknik og Miljø, Sekretær og referent
Kopi til:	<p>Afbud</p> <ul style="list-style-type: none">• Trine Jensen, TJ, Verdens Skove, ad hoc medlem• Adam Knuth, AK, Dansk Skovforening <p>Kopi til</p> <p>Byrådet, suppleanter og hovedforeninger jf. kontaktdata, og referatet offentliggøres på kommunens hjemmeside</p>

TEKNIK OG MILJØ

Center for Miljø og Energi
Aarhus Kommune

Vandmiljø og Landbrug

Grøndalsvej 1C
Postboks 4049
8260 Viby J

Telefon: 89 40 22 13
Direkte telefon: 89 40 22 13

E-mail:
miljoeogenergi@aarhus.dk
Direkte e-mail:
leja@aarhus.dk
www.aarhus.dk

Sag: 13/033115-169
Sagsbehandler:
Lene Vinther Larsen

1. Godkendelse af dagsorden for aktuelt møde

Dagsorden godkendt

2. Opfølgning på referat fra sidste møde

JV: Pkt. 4. i 3. afsnit. Her skal slettes "kr."

EM: Side 9 er MBN citeret for at der aldrig har været brugt så mange ressourcer på at informere om natur, miljø, vand og lignende, men hvad er strategien.

MBN: Vi kan få udarbejdet et notat om den samlede strategi.

8. maj 2017
Side 2 af 11

3. Forslag til Kommuneplan 2017, orientering om natur, landskab og det grønne i KP17.

MBN: Første forslag til Kommuneplan 2017, KP17, er på vej til politikerne. Forslaget sendes i høring indenfor et par måneder. Høringen er jeres mulighed som interesseorganisationer for at komme med indspil og bemærkninger til byrådet. I sidste halvår af i år tager byrådet stilling til den endelige kommuneplan. Jeg deltager i kommunalplangruppen og i styregruppe. I sidstnævnte sidder kommunens økonomidirektør for bordenden, desuden er Borgmesterens afdeling, erhvervsfolk m.fl. repræsenteret.

Aarhus vokser med 4-5000 nye borgere om året. Alligevel er der ikke udlagt nye byområder, da arealer til byudvikling allerede er udlagt ved bl.a. Beder/Malling og Lisbjerg. Kommuneplan 2017 har fokus på fortætning af bygningsmassen i midtbyen af Aarhus. Det kræver en større strategi, for hvad er det for en by vi arbejder hen imod. Hvad skal vi understøtte. Der fortættes på Godsbanen, Tage Hansens Gade, Amtssygehuset, Sydhavnen mv. Her sker der omdannelse, og der er i KP17 spændende tanker om hvordan man får mere liv og fornyelse af parcelhusene.

Fortætning giver udfordring ift. det grønne i byen. Når brugen af arealerne i byen intensiveres, bliver der færre grønne arealer til indbyggerne. Der skal passes på de grønne parker, og det er en del af strategien.

Fritidslivet omtales også i KP17 og en del gøres af den kommunale forvaltning Sport og Fritid.

Et andet emne er bynære landskab og skovene. Her møder byen landet, og der er et stort rekreativt pres som nogle erhverv mærker.

Et andet afsnit er om en grønnere by med mere blå (mere vand). I forbindelse med, at vi for et par år siden fik lavet en klimatilpasningsplan, fik vi lavet analyser af strømningsveje for vandet. Det kan forebygge oversvømmelse andre steder. Der skal arbejdes videre med den grønne og blå struktur, hvor også nye områder kan lægges ud for at samle strømningsvejene igen, så oversvømmelser undgås.

Andre emner i KP17 handler om opholdsarealer, parkering mv.

Afsnit om "Vandet" inkluderer vandforvaltning med Vandplaner og grundvandsbeskyttelse. Fem tusinde nye borgere hvert år skal have vand og det sætter krav til infrastrukturen.

8. maj 2017
Side 3 af 11

Afsnit om "Landskab" om jorddepoter kan være relevant. I har tidligere spurgt til hvorfor landskabet i Aarhus skal flades ud fremfor at fremhæve landskabet.

JV: Fællesrådene taler om fortætning og bycentre. Der skal også være ressourcer til at beskæftige sig med de grønne kiler og lign. Hvordan får man sikret og bevaret de grønne passager og grønne kiler. Hvor meget kan vi i høringsfasen komme til at arbejde med de grønne passager.

MBN: Den endelige tidsplan er snart. Det du nævner, nævnes også af andre fællesråd, - kan vi være sikre på at bevare de grønne kiler og at sammenhængen ind i byen koordineres. På jeres møder i fællesrådene kan I bede om at det kan komme på dagsordenen.

LP: Det er utrolig vigtigt, at de grønne byparkers areal bevares, og der fortættes allerede for meget. At de grønne elementer forsvinder, er for kortsigtet.

MBN: Der er en proces på vej.

EM: Et eksempel er Aarhus Ø, hvor der var stor begejstring for området i starten, men der mangler mere og mere det grønne element, i takt med at bygningsmassen øges. Håber det bliver bedre i Sydhavnen, som der planlægges for nu.

BH: Det grønne er centralt for Idrætssamvirket, og bidrager til det uorganiserede friluftsliv.

SH: Det grønne Danmarkskort er et vigtigt element i kommuneplanen. Det vil vi i DN have meget fokus på.

AB: Den blågrønne infrastruktur, der er nævnt, rummer en god diskussion, og er ikke det samme som opholdsarealer til bygningsmassen. Planlægningen skal fastsætte og disponere kommunens arealudlæg. Ellers ender det hos bygherren og så kommer der ikke grønne kiler, men mindre grønne arealer. Et eksempel på at kommunen tog ansvar er Skjoldhøjkilen, men den type planlægning er ikke brugt i 25 år.

MBN: Nu er I varslet om at KP17 kommer i høring og kort om arealet. De pointer I har på jeres områder, kan I give i høringssvar. Det er vigtigt at byen kommer til at fungere for alle borgere i byen.

4. Planer og projekter

A. Status for forslag til kommunale naturhandleplaner

- December 2016: Høringsfrist for svar
- Der er indkommet 11 høringssvar.
- Indstilling hos Borgmesterafdelingen.
- Forventer Byrådsbehandling den 5. april 2017.
- April 2017: De endelige naturhandleplaner offentliggøres
- Herefter udsender vi svar på høringssvarene

8. maj 2017
Side 4 af 11

B. Status for Vandområdeplaner

Vandområdeplanerne blev offentliggjort den 27. juni 2016. Planernes juridiske indhold blev samtidigt udsendt i form af to bekendtgørelser.

Med aftalen om Fødevarer- og landbrugspakken i december 2015, blev regeringen og aftaleparterne enige om, at vandrådernes viden skal bringes i spil i forbindelse med kvalificering af afgrænsning og udpegning af de vandløb, der indgår i vandområdeplanerne 2015-2021.

- marts 2017 bedt om etablering af vandråd for 2. planperiode.
- 8. marts 2017 annonce om Vandråd og indstilling af medlem.
- Deadline 3. april 2017.
- For 1.7 Aarhus Bugt, er sekretariatskommune Aarhus (miljoeoenergi@aarhus.dk)

Vandrådet skal i denne omgang rådgive kommunerne i følgende:

Opgave 1)

Vurdere om de vandløbsforekomster, der indgår i Miljø- og fødevarerministeriets forslag til afgrænsning af vandløb i vandområdeplanerne lever op til de opdaterede faglige kriterier for afgrænsning af vandløbsforekomster, som ministeriet har fastsat.

Opgave 2)

Udvælge vandløbsforekomster, der kan analyseres med henblik på at vurdere, om de opfylder betingelserne for at kunne udpeges som kunstige eller stærkt modificerede.

C. Status for Giber Å ved Vilhelmsborg

Formål med projektet er at ændre opstemningen ved Vilhelmsborg og skabe fri passage i Giber Å efter hændelserne i september 2015, hvor dæmning og vej blev beskadiget under kraftigt regnvejr.

Processen for projektet:

- Tre løsningsforslag i offentlig høring i perioden 29. januar 2016 - 26. februar 2016.
- Byrådet vedtaget følgende den 9. november 2016:
Fuldskala naturgenopretning ved Vilhelmsborg, hvor søen bliver nedlagt og vandløbet genskabt gennem søfladen og det opstrøms liggende mooseområde. Hovstien bevares, dels som adgangsvej nordfra til Vilhelmsborg og dels som kulturhistorisk element.
- 15. februar 2017: detailprojekt sendt i 8 ugers offentlig høring efter vandløbsloven (søgt særskilt tilladelse efter skovloven, planloven og miljøbeskyttelsesloven)
- Godkendelse efter vandløbsloven inde 1. maj 2017.
- Anlægsarbejdet påbegyndes juni 2017
- Efteråret 2017 godt i gang og afsluttes i 2018

8. maj 2017
Side 5 af 11

EM: Ros til forvaltningen for at have afrundet dialogen om projektet på møde i felten, hvor 20-25 personer deltog. Det har været en rigtig god proces.

5. Status for Naturkvalitetsplan 2013-2030

Naturkvalitetsplanen sætter ramme, retning og mål for bedre og mere natur i 2030. Rammen er at:

- Naturtilstanden må ikke forringes
- Bevar den mest intakte natur først
- Kommunen fejer for egen dør
- Områder med stort naturpotentiale prioriteres
- Vandhuller med forekomst af bilag IV-arter vægtes højt

Det giver konkrete målsætninger og retningslinjer om bl.a. at:

- Naturkvaliteten af de beskyttede naturtyper må ikke gå tilbage og skal om muligt forbedre
- Naturtilstanden på de kommunale naturarealer skal forbedres
- Øge naturarealet med 100 ha om året fra 2000 ha til 4000 ha i 2030

Teknik og Miljø har for anden gang registreret naturindholdet på de naturbeskyttede §3 arealer. Første gang gav registreringerne bidrag til udarbejdelsen af naturkvalitetsplan 2013-2030, og nu kan vi give status efter 5 år ud fra de data vi har indsamlet.

Baggrund

Naturkvalitetsplanen sætter for det første rammen for at vi kan **bevare og forbedre naturkvaliteten** i Aarhus Kommune. Her bliver der arbejdet med de arealer, der er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3. Naturbeskyttede områder er moser, søer, enge, strandenge og overdrev. Arealerne skal være over 2500m², og søer skal være 100 m². Naturkvalitetsplanen sætter mål for områdernes naturtilstand.

Naturkvalitetsplanen sætter for det andet et **mål om at fordoble naturarealet fra 2000 ha til 4000 ha**. Stigningen skal medvirke til at Aarhus Kommune kommer op på landsgennemsnittet på 10% natur. Målet bidrager til Rådmandens pejlemærke om at gøre Aarhus Kommune til en grønnere kommune med grønne oplevelser under overskriften "Liveability" og en bæredygtig vækst.

Naturtilstanden

Naturtilstanden bliver beregnet i nationalt system udarbejdet af Aarhus Universitet.

Naturtilstanden beregner et artsindeks ud fra de arter, der er registreret i områderne. Desuden bliver der beregnet et strukturindeks ud fra registrering

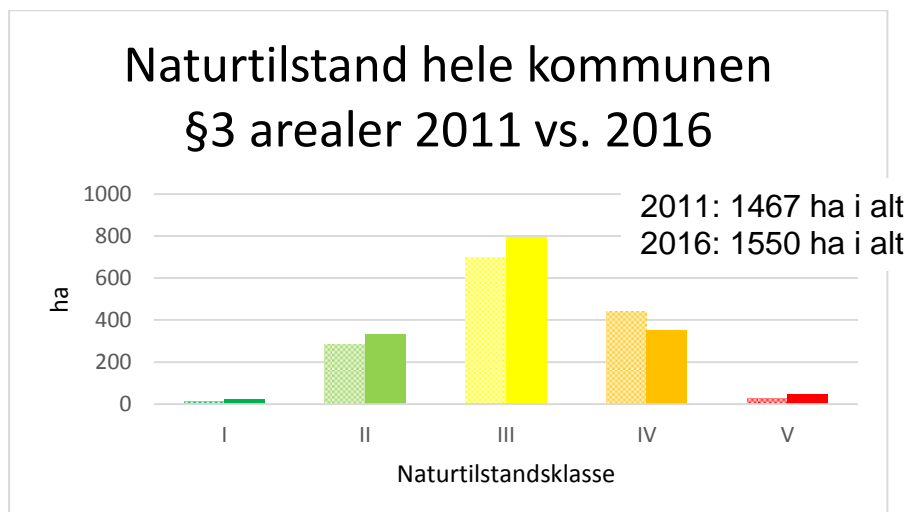
af områdernes struktur såsom højde af vegetation, træer, invasive arter, grøftning o.l. De to indekser giver samlet naturtilstanden, der bliver angivet i klasser på en skala fra I til V, hvor I er bedst og V ringest.

8. maj 2017
Side 6 af 11

Klasse	I	II	III	IV	V
Naturtilstand	Høj	God	Moderat	Ringede	Dårlig

Ud fra naturtilstanden bliver der sat en målsætning for hvert område efter retningslinjerne i Naturkvalitetsplanen. Kommunen har som nævnt en målsætning om at gå forrest på egne arealer, og dermed at forbedre naturtilstanden på egne arealer. Andre arealer skal forbedres eller fastholdes. Det sker i samarbejde med lodsejerne. Systemet beregner ikke tilstand for vandhuller og søer.

Opgørelse over naturtilstanden viser en stigning i antal ha naturbeskyttet natur i de fire tilstandsklasser I, II, III og V. Se figur 1. Tilstandsklasse IV viser en nedgang i antal ha fra 2011 til 2016. Stigningerne dækker over mange bevægelser indenfor naturarealerne, hvor stigningen kan forklares med dels at nye registrerede arealer er kommet med, at nogle arealer er blevet bedre f.eks. pga. naturpleje og andre måske gået tilbage pga. tilgroning af arealet.

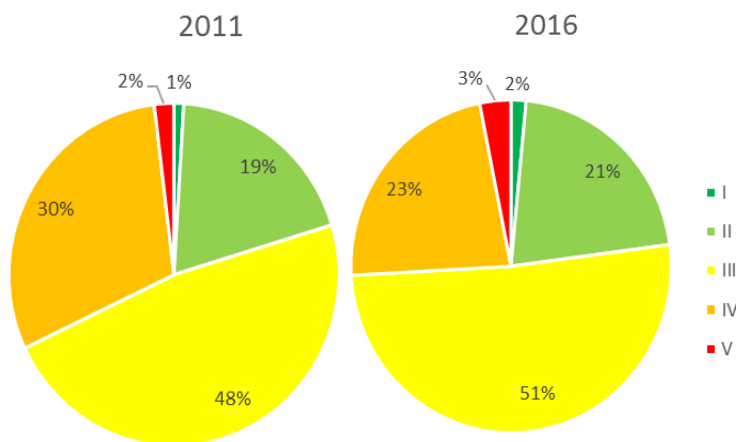

Figur 1: Udviklingen i naturtilstanden på naturbeskyttede arealer (uden vandhuller) vist for hver tilstandsklasse for hhv. 2011 (venstre søjle, lyse farve) og 2016 (højre søjle, mørke farve). Der er sket en stigning i det viste naturbeskyttede areal på 83 ha. De naturbeskyttede arealer er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3 og tilstanden må ikke ændres uden dispensation fra myndigheden.

Den mest almindelig naturtilstand er naturklasse III. Det er typisk arealer, der kan have et stort naturpotentiale til tilstandsklasse II, da arterne findes på arealet, men hvor strukturen med f.eks. tilgroning eller dræning gør, at arealet ender med tilstandsklasse III.

8. maj 2017
Side 7 af 11

Figur 2: Udviklingen i naturtilstanden på naturbeskyttede arealer (uden vandhuller) vist i procent for hver tilstandsklasse for hhv. 2011 (venstre søjle, lyse farve) og 2016 (højre søjle, mørke farve).

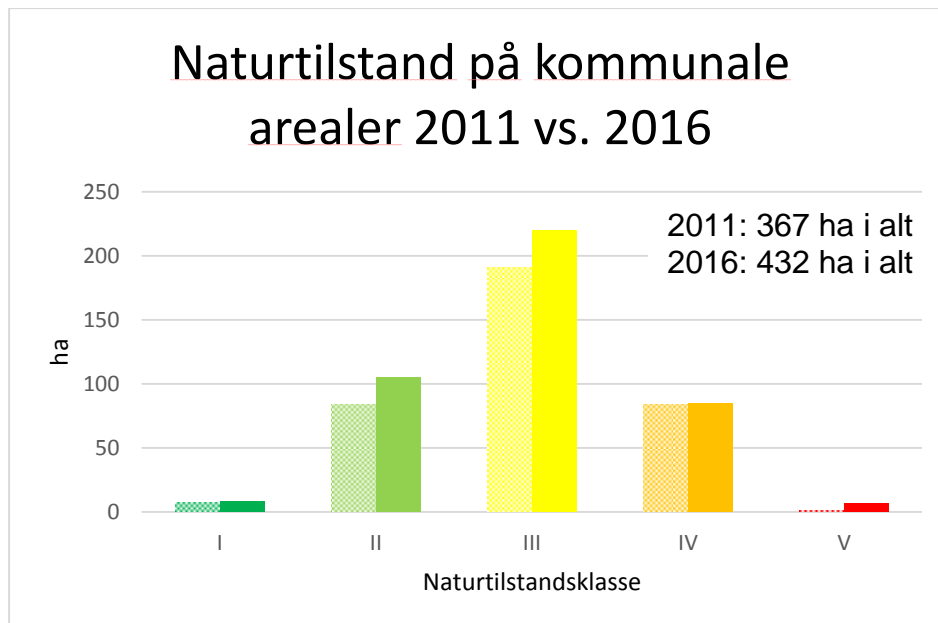
Ser man i figur 2 på den procentvise fordeling af antal ha per naturtilstandsklasse for hhv. 2011 og 2016, viser opgørelsen, at der ikke kan registreres en tydelig forbedring i naturtilstanden. I både 2011 og 2016 har omtrent halvdelen af arealerne en moderat værdi. Andelen af god-høj naturkvalitet er dog steget fra 20 % i 2011 til 23 % i 2016.

For at kunne sige mere om hvordan naturtilstandsklasserne har udviklet sig i perioden, skal man ind og se på de enkelte områder, og hvordan de har flyttet sig i forhold til eventuel pleje o.l.. Det vil vi arbejde videre med.

Der er i alt 2613 ha natur, når man regner vandhuller og søer med også. Heraf er 92% § 3 beskyttet natur (2407 ha) og 8% anden natur (206 ha).

8. maj 2017
Side 8 af 11

Figur 3: Udviklingen i naturtilstanden på naturbeskyttede arealer (uden vandhuller) på de kommunalt ejede arealer vist for hver tilstandsklasse for hhv. 2011 (venstre søjle, lyse farve) og 2016 (højre søjle, mørke farve).

De kommunale arealer.

Cirka 25% af den beskyttede natur i Aarhus Kommune er kommunalt ejet. For de kommunale arealer er målsætningen, at vi skal forbedre naturtilstanden. Figur 3 viser en tendens til, at vi får flyttet arealerne fra en tilstandsklasse til en højere tilstandsklasse, så det ser ud til at vi er på rette vej ift. politikernes mål om at gå foran. Der er plejepligt på kommunalt ejede naturbeskyttede områder.

Et eksempel på at naturpleje virker, er på privatejet eng ved Kapelbæk langs Oddervej nær Langballe by. Se kortbilag 1. Naturtilstanden i 2011 var moderat, og arealets mål i Naturkvalitetsplanen er en god naturtilstand. Arealet blev hegned i 2014 og har nu opnået en god naturtilstand, så målet er nået. Indsatsen bliver fastholdt med 5-årig græsningsaftale.

Kortbilag 1. Arealet ved Kapelbæk langs Oddervej nær Langballe blev i 2014 hegnet (rød markering), så engen (grøn skravering) kunne blive afgræsset med kvæg. Naturtilstanden er øget fra moderat (III) til god (II) ved naturpleje.

naj 2017
e 9 af 11

ML: Generelt er der mange arealer, der ser ud til at være i dårlig naturtilstand.

LEH: Vi oplever også at det generelt går den forkerte vej pga. at vi mangler naturpleje på arealerne. Det vil sige at arterne er der, men strukturen med høj græs og træer spænder ben for arealets potentiale. Derfor utrolig vigtigt med naturpleje, og vi skal vende tendensen nu til det bedre inden arterne forsvinder helt.

ML: Ved Tåstrup er der meget der er gået ud af drift. Det må være dyrt og det skal afgræsses.

LEH: Ja, det koster at lave en førstegangsindsats. For at indsatsen kan betale sig, skal vi have en stabil drift, der hviler i sig selv, så vi ikke skal der ud på arealerne igen med gentagen rydning. I Tåstrup Mose området så I på besigtigelsesturen i 2016 et areal vi har ryddet og hegnet. Her samarbejdes der lokalt med lodsejere, og målet er at få kreaturer på i år.

Mere natur

Naturkvalitetsplanen fastsætter, at Aarhus Kommune øger naturarealet med 100 ha om året fra 2000 ha natur til 4000 ha i 2030. Vores opgørelse viser, at vi i f.eks. 2015 og 2016 har lykkedes med at få hhv. 64 ha og 88 ha, og her bidrager bl.a. ekstensivering af 43 ha landbrugsjord i Harlev Fredningen. En fredning der blev vedtaget i 2016. Ud over ny natur har vi registreret flere arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens §3. Eksempelvis er 19 ha på Vestereng syd for Skejby Universitetshospital blevet registreret som naturbeskyttet.

Sådanne større arealer skal vi ikke forvente at registrere mange flere af, men det har bidraget til, at vi i denne periode samlet har nået de 100 ha. I tidligere år er det bl.a. Egå Engsø på over 150 ha, der bidrager til målopfyldelse over de seneste fem år.

8. maj 2017
Side 10 af 11

De kommende år er vi udfordret på at nå 100 ha hvert år. Projekter, der kan bidrage til at nå målet, er indenfor vandløb og klimatilpasning samt ekstensivering af landbrugsjorde typisk i ådalene. Grundvandsbeskyttelse sammen med Aarhus Vand er også en mulighed, som det er sket ved Geding-Kasted.

Andre samarbejder om mere natur på både private og kommunale arealer skal i spil de kommende år. Vi arbejder på tværs af fagområder for at skabe helhedsløsninger og bruge de synergier, der opstår mellem de forskellige behov ind i et projekt.

Herefter blev Naturkvalitetsplanen og dets realisering drøftet. Flere i rådet udtrykte skepsis overfor om det fremover er muligt at nå 100 ha per år, da de lavt hængende frugter er plukket i form af ikke-registrerede naturbeskyttede arealer, Egå Engsø-projektet og arealer i Fredningen ved Harlev.

ML: Er der sat penge af til realisering af målene i naturkvalitetsplanen?

LV: Midlerne i Grønne Projekter skal bl.a. realisere Naturkvalitetsplanens mål om bedre og mere natur og samtidig Friluftsplans mål. Så der fulgte ikke ekstra midler med Naturkvalitetsplanen ved vedtagelsen.

MBN: I kommuneplanen er mulige naturområder udpeget, der er ikke midler til decideret opkøb af jord o.l. Det er en udfordring at nå målet.

ML: Hvordan går det med Galloway i Kasted, hvor I har etableret helårsafgræsning?

LEH: Området inkluderer arealer til drikkevandsbeskyttelse. Der er allerede kommet naturkvæg ud i december 2016, som har klaret vinteren rigtig godt. I løbet af foråret ankommer Konik-heste og til sommer kommer ca. tre vandbøfler i sommerhalvåret.

MBN: Hele området får et løft. Vi har tæt samarbejde med SHA og hans organisation om skovrejsning i tilknytning til området og samarbejde med lokale lodsejere og i selve Geding-Kasted. Der er lavet en række tiltag for natur og det rekreative. Samlet stor indsats.

SHA: Der er sket ændring i forhold til de første skovrejsningsprojekter. Den del af arealet, der plantes til bliver mindre og mindre. Lige nu laver vi skovrejsningsplan ved Hinnerup. Her er tilplantningsprocenter, 50-60 procent hvor der bliver lysåbent på 40 procent. Hele arealet bliver fredskovspligtigt. Tilplantningerne understøtter landskabelige forhold, og vi vil prøve med græsning derfor store arealer.

8. maj 2017
Side 11 af 11

6. Friluftplan 2013-2017

MBN: Friluftspanen dækker aktiviteter i det åbne land, og handler om at skabe bedre adgang til oplevelser i naturen. Det sker ved at forbinde eksisterende stier og skabe nye stier.

Teknik og Miljø skal til at starte på revisionen. Vi starter med at evaluere friluftspanen. Hvad har vi fået af resultater, og hvad kan vi lære af det. Vi vil gerne involvere jer i Det Grønne Råd, og i første omgang tager vi direkte fat i Friluftsrådet, DN og Idrætssamvirket. Vi vil gerne høre jeres ideer på forkant.

Der vil komme en høring af alle parter inden den kommende Friluftspaner på plads. Vi forventer, at vi i starten af 2018 kan få friluftspanen vedtaget.

7. Evt.

MBN: Jeg har besluttet mig for at stoppe som afdelingschef for Vandmiljø og Landbrug pr. 1. juni 2017. Det betyder, at i dag er sidste møde for mig i Det Grønne Råd som formand. Jeg vil takke for det gode, interessante samarbejde med jer.

Rådets medlemmer takkede ligeledes for det gode samarbejde og for de diskussioner, der har været gennem tiden. Trods uenigheder, har man altid kunnet samarbejde, og det er vigtigt i et forum med så mange forskellige interesser repræsenteret.

8. Næste møder

- Besigtigelsestur en mandag i efteråret kl. 16-18. Skal koordineres med en ny formand for Det Grønne Råd.
- Onsdag den 29. november 2017 kl. 16 og frem

FRILUFTSPAN 2013 - 2017

Friluftsliv i det åbne land
i Aarhus Kommune